

Kustannuskilpailukyky säilynyt aiempaa paremmalla tasolla

11.6.2019 – Euro & talous 3/2019 – Suomen talous

Lauri Kajanoja

Suomen kustannuskilpailukyky on parantunut viime vuosina, kun se sitä ennen heikkeni pitkään. Suurin parannus kustannuskilpailukyvyssä koettiin vuonna 2017, jolloin kilpailukykysojimus astui voimaan. Eri mittarien mukaan vuonna 2018 kustannuskilpailukyky pysyi jotakuinkin ennallaan tai parani hieman. Ennusteet viittaavat siihen, että myöskään vuonna 2019 kustannuskilpailukyvyssä ei tapahtuisi kovin suurta paranemista tai heikkenemistä. Talouden avoimen sektorin tuotannon ja työllisyyden kannalta kustannuskilpailukyvyyn paraneminen edelleen hieman olisi perusteltua.

Suomen Pankki arvioi kustannuskilpailukyvyyn kehitystä useammin mittarin avulla. Nämä mittarit esiteltiin artikkelissa [Kustannuskilpailukyvyyn mittaaminen Suomessa](#) ja niitä koskeva tilannekatsaus vuoden 2018 joulukuussa esitettiin artikkelissa [Kustannuskilpailukyky parantunut kaikkien keskeisten mittareiden mukaan](#).

Kustannuskilpailukyvyyn mittaaminen

Suomen Pankki käyttää kustannuskilpailukyvyyn tarkastelemiseen useampaa eri mittaria. Näistä tärkeimmät ovat muiden maiden kehitykseen suhteutetut 1) koko talouden vaihtosuhdekorjatut yksikkötyökustannukset, 2) tehdasteollisuuden kannattavuus ja 3) yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudelle välituotteita tuottavilla toimialoilla. Lisäksi

voidaan tarkastella työn hinnan kehitystä suhteessa muihin maihin ilman, että sitä suhteutetaan yritysten palkanmaksukykyyn.

Suomen Pankin käyttämissä mittareissa kehitystä Suomessa verrataan kahteen maajoukkoon. Yhden muodostavat laaja, Suomen tärkeimpien 14 kehittyneen kauppakumppanimaan joukko. Kun Suomen kehitys suhteutetaan niihin, eri maiden painoina käytetään niiden osuuksia Suomen ulkomaankaupassa. Toinen vertailuryhmä koostuu euroalueen 12 ensimmäisestä jäsenmaasta, jotka ovat kaikki perinteisiä teollisuusmaita, joskin eräiden mittarien osalta vertailu tehdään tilastotietojen saatavuuden takia euroalue 19 –maihin.

Vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset

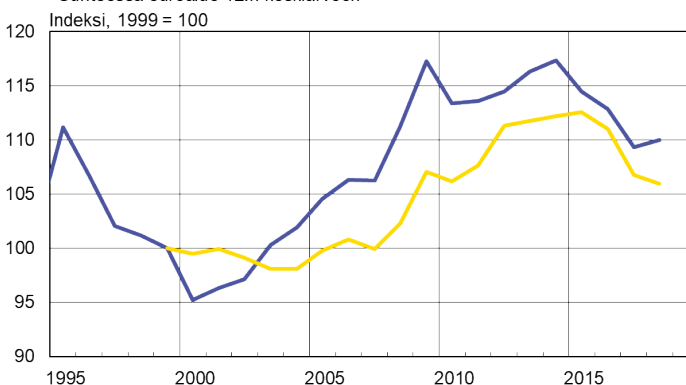
Vertailumaihin suhteutetut vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset muodostavat laajasti eri toimialojen kehityksen huomioivan kustannuskilpailukyyn mittarin. Sen mukaan Suomen kustannuskilpailukyky koheni vuodesta 2015 lähtien suhteessa laajaan kauppakumppanimaiden joukkoon ja vuodesta 2016 lähtien suhteessa euroalue 12 –maihin (kuvio 1).

Vuonna 2018 vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset laskivat edelleen hieman suhteessa euroalue 12 –maihin mutta kääntyivät nousuun suhteessa maajoukkoon, jossa on myös euroalueen ulkopuolisia maita. Tämä ero johtui lähinnä euron ulkoisen arvon vahvistumisesta vuonna 2018. Se pienensi kustannuksia euroalueen ulkopuolella suhteessa euroalueen maihin, kun ne mitataan samassa valuutassa.

Kuvio 1

Vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset alenivat suhteessa muihin maihin etenkin vuosina 2016 ja 2017

Suhteelliset vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset
— Suhteessa kehittyneisiin kauppakumppanimaihin*
— Suhteessa euroalue 12:n keskiarvoon**

*) 14 perinteistä teollisuusmaata Suomen kauppapainoilla, samassa valuutassa.

**) Euroalueen 12 ensimmäistä jäsenmaata.

Lähteet: Euroopan komissio, OECD, Macrobond ja Suomen Pankin laskelmat.

11.8.2019
eurojalous.fi
34093@ET_3_2019_Kiely1

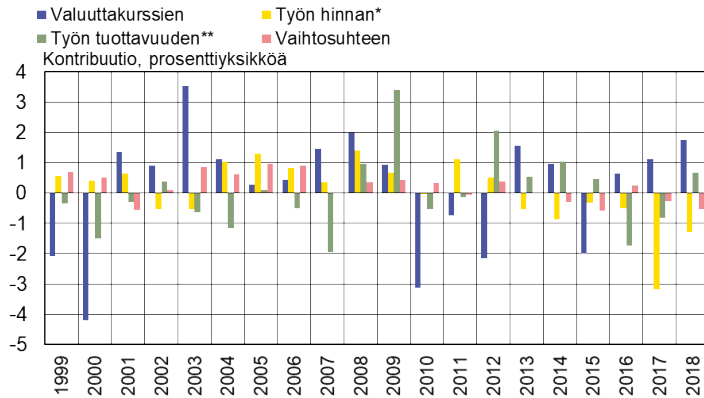
Vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset mittaavat työ- ja tuotantokustannusten kehitystä suhteessa reaaliin kansantuloon. Niihin vaikuttavat työn hinta, työn tuottavuus ja ulkomaankaupan vaihtosuhte. Kustannuskilpailukykyä mitattaessa ne suhteutetaan kehitykseen muissa maissa ja huomioidaan nimellisten valuuttakurssien muutokset.

Kuviossa 2 eritellään näiden neljän tekijän vaikutukset vaihtosuuhdekorjattuihin yksikkötyökustannuksiin, kun Suomen kehitys suhteutetaan laajaan, 14 kauppakumppanimaan ryhmään. Vuosina 2016 ja 2017 kustannuskilpailukykyä paransi sekä työn hinnan että tuottavuuden kehitys suhteessa vertailumaihin.

Kuvio 2

Vuonna 2018 työn hinta nousi Suomessa muita maita vähemmän, mutta kustannuskilpailukykyä painoivat heikko tuottavuuskehitys ja euron vahvistuminen

Kontribuutiot suhteellisten vaihtosuuhdekorjattujen yksikkötyökustannusten vuotuisiin muutoksiin

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti. **) BKT:n määrä työllistä kohti.
Ennusteet: Euroopan komissio.

Lähteet: Euroopan komissio, OECD, KLEMS, Macrobond ja SP:n laskelmat.

11.8.2019
eurojalous.fi
3495@ET_3_2019_Kiky2

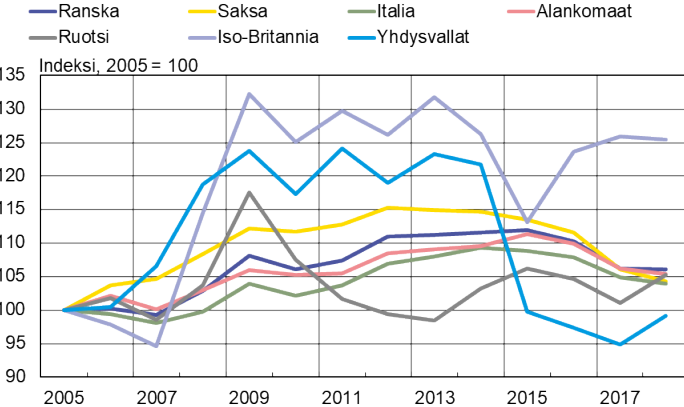
Vuonna 2018 työn hinnan kehitys Suomessa tuki kustannuskilpailukykyä, mihin vaikutti ansiokehitys sekä kilpailukykysojimuksessa sovittu työnantajamaksujen pieneneminen. Toisaalta kustannuskilpailukykyä heikensi se, että työn tuottavuuden kasvu jotakuinkin pysähtyi ja euron arvo kallistui moniin muihin valuuttoihin nähden. Ulkomaankaupan vaihtosuhte ei enää viime vuosina ole suuresti vaikuttanut kustannuskilpailukykyyn.

Kustannuskilpailukyky parani laajasti muihin maihin nähden vuodesta 2015 lähtien. Etenkin se parani vuonna 2017, kun tuolloin ainoa merkittävä poikkeus johtui Ison-Britannian punnan heikkenemisestä. Vuonna 2018 kustannuskilpailukyky jatkoi paranemistaan euroalueen suuriin maihin nähden. Euron vahvistuminen kuitenkin heikensi sitä suhteessa Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin.

Kuvio 3

Kustannuskilpailukyky parantunut viime vuosina useimpiin tärkeisiin kauppakumppanimaihin nähden

Vaihtosuhteekorjatut yksikkötyökustannukset Suomessa suhteessa muihin maihin

Ennusteet: Euroopan komissio.
Lähteet: Euroopan komissio ja Suomen Pankin laskelmat.

11.6.2019
eurojatalous.fi
35916@ET_3_2019_Kiky3

Kustannuskilpailukyvyyn pidempiaikaisissa muutoksissa suuri merkitys on ollut työn hinnan kehityksellä. Näin on ollut etenkin vuodesta 2004 lähtien. Suhteessa kauppakumppanimaihin työn hinta nousi Suomessa yhtäjaksoisesti vuodet 2004–2012, kun sitä mitataan kunkin maan omassa valuutassa (keltaiset palmit kuviossa 2). Trendi kääntyi vuonna 2013. Siitä lähtien työn hinnan kehitys on joka vuosi ollut Suomessa vaimeampaa kuin vertailumaissa.

Kuvio 4

Työn hinnan viime vuosien vaimea kehitys vaikuttanut kustannuskilpailukykyyn

Työn hinta* koko taloudessa

— Suhteessa kehittyneisiin kauppakumppanimaihin samassa valuutassa
— Suhteessa euroalue 12 -maihin

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti.

Ennusteet: Euroopan komissio.

Lähteet: Euroopan komissio, Macrobond ja Suomen Pankin laskelmat.

11.6.2019
eurojatalous.fi
3429@ET_3_2019_Kiky4

Kun työn hinta esitetään samassa valuutassa, siinä näkyy myös ensin pitkä nousutrendi suhteessa muihin maihin ja sen jälkeinen laskutrendi. (Kuvio 4). Euron ulkoisen arvon vahvistuminen kuitenkin nosti työn hintaa Suomessa laajaan kauppakumppanimaiden joukkoon erityisesti vuosina 2007 ja 2008, minkä jälkeen sen heikkenemisellä oli

päinvastainen vaikutus. Vuonna 2018 työn hinnan nousu oli vaimeampaa kuin Euroalue 12-maissa mutta samassa valuutassa mitattuna hieman nopeampaa kuin kehittyneissä kauppakumppanimaissa laajasti.

Teollisuuden kannattavuus

Kun teollisuuden työkustannukset suhteutetaan sen arvonlisäyksen arvoon (ei määrään), saadaan ns. reaaliset yksikkötyökustannukset. Niiden käänteisarvo muodostaa yhden teollisuuden kannattavuuden mittarin. Kun niiden kehitys suhteutetaan muihin maihin, se kuvaa toimialan tuotannon kannattavuuden suhteellisia muutoksia.

Teollisuus muodostaa suurimman osan talouden ns. avoimesta sektorista ja siitä on saatavissa ajantasaisesti tilastotietoa eri maista. Teollisuuteen lukeutuu paljon muutakin kuin varsinaisissa tehtaissa toteutuvaa tuotantoa. Toimialan osuus Suomen tavaroiden ja palvelujen viennistä on noin kolme neljäsosaa.

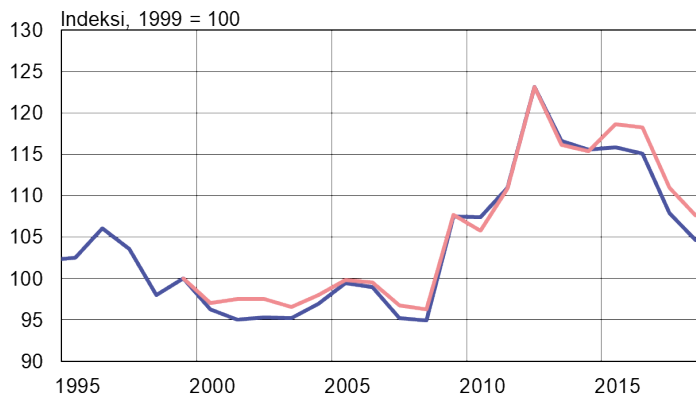
Teollisuuden suhteellinen kannattavuus on parantunut viime vuosina (kuvio 5). Tähän on vaikuttanut sekä työntekijää kohti lasketun tuotannon arvon että työn hinnan kehitys. Vuonna 2018 teollisuuden suhteellinen kannattavuus jatkoi paranemistaan.

Kuvio 5

Teollisuuden suhteellinen kannattavuus parani edelleen vuonna 2018

Tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset

- Suhteessa kehittyneisiin kauppakumppanimaihin
- Suhteessa euroalue 19 -maihin

Lähteet: Eurostat, OECD, Macrobond ja Suomen Pankin laskelmat.

11.6.2019
marjo@suomi.fi
34093@ET_3_2019_Kiky5

Kotimarkkinatoimialojen työkustannusten merkitys

Työn hinta kotimarkkinatoimialoilla vaikuttaa avoimen sektorin ostamien välituotteiden hintoihin ja siten avoimen sektorin tuotannon kannattavuuteen. Kotimarkkinasektorin kustannusten vaikutuksia kuvaavana kustannuskilpailukyvyyn mittarina voidaan käyttää nimellisten yksikkötyökustannusten kehitystä niillä kotimarkkinatoimialoilla, jotka tuottavat välituotteita tehdasteollisuudelle.

Tässä mittarissa kotimarkkinatoimialat painotetaan sen mukaan, mitkä ovat niiden

osuudet Suomen teollisuuden kotimaisesta välituotekäytöstä. Suurimmat painot saavat seuraavat toimialat: tukku- ja vähittäiskauppa, kuljetus ja varastointi, majoitus- ja ravitsemustoiminta; ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta. Vertailu voidaan esittää myös ilman niitä toimialoja, joissa tuottavuuden mittaamiseen liittyy tunnetusti runsaasti epävarmuutta eli rahoitusala ja julkisia palveluja.

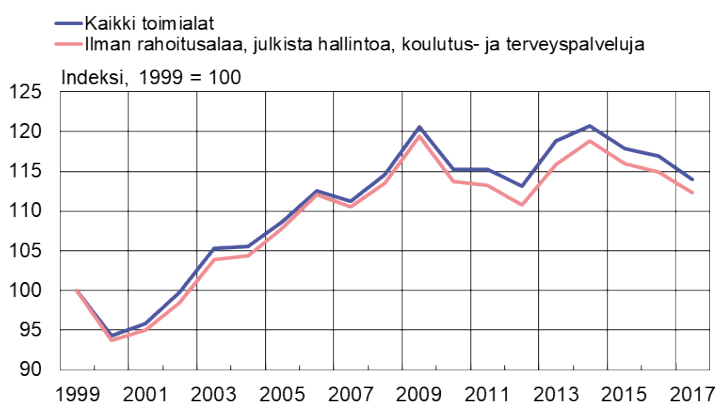
Suhteessa 14 kauppakumppanimaan joukkoon kotimarkkinatoimialoilta avoimelle sektorille koitua kustannuspaine on viime vuosina pienentynyt lisääntyneeseen sitä ennen merkittävästi (kuvio 6). Nämä trendit ovat koskeneet laajasti eri kotimarkkinatoimialoja.

Kaiken kaikkiaan kotimarkkinatoimialojen suhteellisten yksikkötyökustannusten kehitys ei ole poikennut kovin merkittävästi koko talouden suhteellisten vaihtosuhteiden kehityksestä. Valuuttakurssien muutokset ovat osaltaan vaikuttaneet kotimarkkinatoimialojen työn hinnan vuotuisiin vaihteluihin suhteessa muihin maihin, kun niitä verrataan samassa valuutassa.

Kotimarkkinatoimialojen merkitystä talouden avoimen sektorin kustannusten kannalta kuvaa Suomen Pankissa laadittu tuore selvitys ([Aino Silvo: Palkkojen nousun vaikutus tuotannon kokonaiskustannuksiin eri toimialoilla](#), www.eurojatalous.fi). Sen mukaan palkkojen nousu yhdellä prosentilla teollisuuden ulkopuolella tuottaa teollisuudelle suunnilleen yhtä suuren lisäkustannuksen kuin teollisuuden omien palkkojen nousu samaisella yhdellä prosentilla.

Kuvio 6

Suhteellinen kustannuspaine kotimarkkinoilta pienentynyt viime vuosina
Yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudelle välituotteita tuottavilla toimialoilla*,
Suomi suhteessa kauppakumppanimaiden keskiarvoon, samassa valuutassa

*) Tehdasteollisuuden ulkopuoliset toimialat painotettuina niiden osuuksilla Suomen tehdasteollisuuden välituotekäytöstä.

Lähteet: Eurostat, OECD, US BEA ja Suomen Pankin laskelmat.

11.6.2019
eurojatalous.fi
34112@ET_3_2019_Käy6

Kustannuskilpailukyvyyn merkitys

Kustannuskilpailukyky tarkoittaa talouden avoimen sektorin tuotannon ja työllisyyden edellytyksiä sen suhteen, miten kotimaiset kustannukset kehittyvät muihin maihin verrattuna. Avoin sektori muodostuu niistä tuotannon aloista, jotka suoraan kohtaavat

ulkomaisen kilpailun. Niiden tuotannon ja työllisyyden edellytyksiin vaikuttavat muutkin tekijät. Näihin tekijöihin kuuluvat muiden maiden tuontikysyntä, erilaiset toimialoja ja yrityksiä koskevat häiriöt sekä muut ns. reaalisena kilpailukykyyn luettavat asiat.

Kustannuskilpailukyky mittarit kuvaavat kotimaisten kustannusten ja tuotannon kannattavuuden kehitystä suhteessa muihin maihin. Näissä mittareissa työkustannukset yleensä suhteutetaan yritysten palkanmaksuvaraan. Jos se kehittyy työkustannuksia vahvemmin, tuotannon kannattavuus kohenee talouden avoimella sektorilla.

Jos kustannuskilpailukyky paranee, kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat siitä, onko taloudessa paljon käyttämättömiä voimavaroja kuten työttömiä työntekijöitä ja mikä on talouden avoimen sektorin tila. Jos työttömiä on hyvin vähän ja talouden avoimen sektorin tuotanto kehittynyt vahvasti, tuotannon ja työllisyyden ei voi odottaa paranevan kovin paljon. Jos sen sijaan työttömyys on suurta ja vienti vaikeaa, kustannuskilpailukyky paranemisella voi odottaa olevan tuntuvia suotuisia vaikutuksia.

Talouden avoimen sektorin tuotannon ja työllisyyden kasvu lisää tulonmuodostusta koko talouden tasolla. Siten se parantaa hyvän työllisyyskehityksen edellytyksiä myös kotimaisesta kysynnästä riippuvaisilla tuotannon aloilla. Kustannuskilpailukyky pitkään heikkeneminen huonontaa työllisyyskehityksen edellytyksiä koko talouden tasolla.

Kustannuskilpailukyky lievää paranemista yhä tarpeena

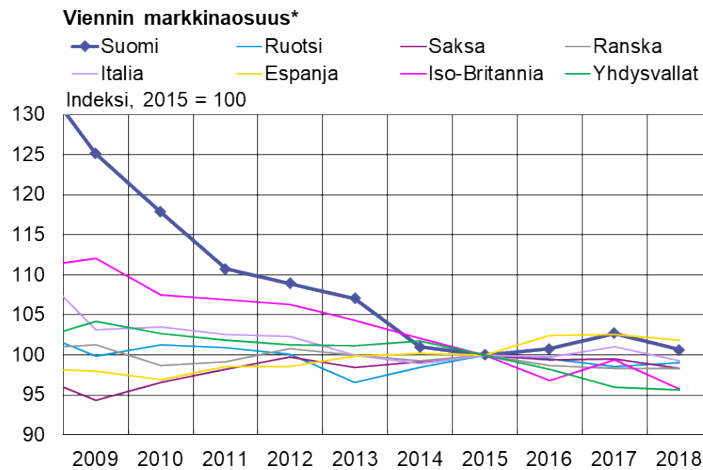
Eri mittarien mukaan Suomen kustannuskilpailukyky pysyi jollakin ennaltaan tai parani edelleen hieman vuonna 2018. Ennusteet viittaavat siihen, että myöskään vuonna 2019 kovin suuria muutoksia kumpaankaan suuntaan ei ole odotettavissa. Tulevien vuosien suhteen suuri merkitys on Suomessa solmittavilla työehtosopimuksilla sekä kansainvälisellä kehityksellä.

Viime vuosina kustannuskilpailukyky on kohentunut merkittävästi, mutta ei yhtä paljon kuin se heikkeni aiempina vuosina. Keskeisten mittarien mukaan kustannuskilpailukyky ei vielä ole vahvalla tasolla, kun nykytilaa vertaamalla pidemmän aikavälin keskiarvoihin.

Avoimen sektorin tuotanto ja työllisyys ovat viime vuosina kasvaneet. Verrattuna pitkän aikavälin trendeihin ne eivät kuitenkaan ole vielä vahvoilla tasoilla. Viennin markkinaosuus kääntyi kasvuun vuosina 2016 ja 2017, mutta vuonna 2018 se jälleen hieman supistui (kuva 7).

Kuva 7

Viennin markkinaosuus kääntynyt kasvuun

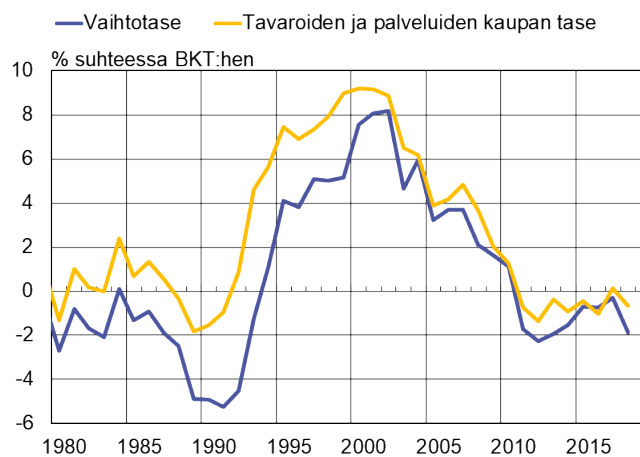
*) Viennin määrä suhteessa viennin kohteiden tuonin määrään, tavarat ja palvelut.
Lähteet: OECD, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

11.6.2019
eurojalous.fi
34093@ET_3_2019_Kiky7

Ulkomaankaupan taseen ja vaihtotaseen alijäämät ovat viime vuosina pienentyneet (kuvio 8). Tämä johtuu osin viennin kasvusta. Ulkomaankaupan taseen ja sen myötä vaihtotaseen vahvistumisen voi nähdä johtuvan myös siitä, että avoimen sektorin tulonmuodostuksen pysyminen pitkään heikkona on aiempaa enemmän näkynyt myös kotimaisessa kysynnässä. Kotimaisen kysynnän vaimuus kun osaltaan hillitsee tuonin kasvua. Vuonna 2018 ulkomaankaupan tase heikkeni uudelleen hieman ja vaihtotaseen vaje tuntuvammin.

Kuvio 8

Vaihtotase ja ulkomaankaupan tase yhä alijäämäisiä

Lähteet: Tilastokeskus, Euroopan komissio ja OECD.

11.6.2019
eurojalous.fi
34093@ET_3_2019_Kiky8

Koko talouden työllisyystilanne on parantunut tuntuvasti, mihin kustannuskilpailukyyn kohenemisen voi arvioida osaltaan vaikuttaneen. Työttömyysasteen viimeaikaisesta pienenemisestä huolimatta se on silti edelleen Pohjois-Euroopan korkein. Huhtikuussa

2019 se oli Suomea korkeampi EU-maista vain Kreikassa, Espanjassa, Italiassa, Ranskassa, Kroatiaassa ja Kyproksessa.

Vaikka työn hinnan nousu on Suomessa ollut usean vuoden ajan vaimeaa aiempiin vuosikymmeniin verrattuna, se ei ole ollut kovin hidasta muihin kehittyneisiin maihin nähden. Jos hinnat ja palkat olisivat muissa maissa nousseet tavanomaista tahtia, palkkojen viime vuosien nousuvauhti Suomessa olisi parantanut kustannuskilpailukykyä nopeasti. Tällä kertaa näin ei ole käynyt.

Viimeisten noin kahden vuoden aikana työn hinnan nousu on kuitenkin EU-maissa ja osin muissakin Suomen kauppakumppanimaisissa nopeutunut. Tämä on osaltaan tukenut Suomen kustannuskilpailukyvyn kehitystä.

Nyt kansainvälisen talouden näkymiä varjostavat tiedot talouskasvun viimeaikaisesta vaimenemisesta sekä riskit, jotka liittyvät mm. kauppasodan kärjistymiseen. Kehityksen ennustettua jyrkempi heikkeneminen voisi osaltaan heikentää myös Suomen kustannuskilpailukykyä etenkin, jos työn hinnan nousu Suomen ulkopuolella vaimenisi nopeasti.

Avainsanat

yksikkötyökustannukset, tuottavuus, kustannuskilpailukyky, työllisyys, kilpailukyky, teollisuus